

จึงต้องเปลี่ยนเป็นบัตรประกันสุขภาพในปี พ.ศ. 2536 โดยให้ประชาชนซื้อด้วยความสมัครใจ กำหนดราคา 1,000 บาท ให้ประชาชนจ่าย 500 บาท รัฐจ่ายสมทบอีก 500 บาท ให้สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลฟรีแก่สมาชิกในครอบครัว 5 คน ตลอดระยะเวลา 1 ปี โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งและวงเงินค่ารักษาพยาบาล แต่ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของระบบส่งต่อ

กรุงเทพมหานคร โดยสำนักอนามัย ได้จัดทำโครงการบัตรประกันสุขภาพโดยความสมัครใจและใช้กลวิธีของการสาธารณสุขมูลฐานเพื่อให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในการระดมทุน อันจะได้เป็นหลักประกันด้านการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย โครงการนี้จะครอบคลุมกลุ่มประชากรที่มีรายได้ปานกลาง รายได้ไม่แน่นอนโดยเฉพาะเกษตรกร กรรมกรผู้ใช้แรงงานที่ต้องเคลื่อนย้ายตามฤดูกาลและผู้ประกอบอาชีพอิสระได้มีหลักประกันสุขภาพ ผู้ที่ซื้อบัตรประกันสุขภาพจะซื้อเป็นรายบุคคล บัตรละ 500 บาทต่อปี โดยที่บุคคลนั้นต้องไม่อยู่ในความคุ้มครองของระบบสวัสดิการหรือประกันสุขภาพใด ๆ บัตรนี้จะมีจำหน่ายที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ทุกแห่ง ผู้ที่ซื้อบัตรจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี โดยตรวจร่างกายก่อนทุกราย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อบัตรประกันสุขภาพโดยความสมัครใจของประชาชนในเขตคลองสาน ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพและการใช้บริการสาธารณสุข

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องบัตรสุขภาพและการใช้บริการสาธารณสุขมีผลต่อการซื้อบัตรประกันสุขภาพโดยความสมัครใจของประชาชนในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ทั้งที่ซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ

ขนาดตัวอย่าง

กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จสำหรับหาขนาดตัวอย่างของ Krejic and Morgan จากประชากร 1,480 ครอบครัวได้ 304 ครอบครัว ๆ ละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และดัดแปลงบางส่วนมาจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ซื้อและไม่ซื้อบัตรสุขภาพที่อาศัยอยู่ในตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ของชินทร์ ห่วงมิตร แบ่งออกเป็นข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัวและจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายได้เฉลี่ย การซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ เหตุผลของการซื้อและซื้อจากใคร เป็นคำถามเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย โรคเรื้อรังของสมาชิกในครอบครัว การเจ็บป่วยในปีที่ผ่านมา การเกิดอุบัติเหตุ การเสียชีวิตและการตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร เป็นคำถามเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ การใช้บริการสาธารณสุขเมื่อเจ็บป่วย ประกอบด้วย การใช้บริการสาธารณสุขเมื่อเจ็บป่วย เจ็บป่วยไม่รุนแรง เจ็บป่วยปานกลาง เจ็บป่วยรุนแรงและเหตุผลที่ไปใช้บริการ เป็นคำถามเลือกตอบ จำนวน 8 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับบัตรประกันสุขภาพ ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับความหมาย โรคที่สามารถใช้บัตรประกันสุขภาพรักษาได้ฟรี ประเภทของบัตร ราคาและรายละเอียดการใช้บัตร โดยให้คะแนนข้อที่ตอบผิดเป็น 0 และตอบถูกเป็น 1

แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงในเนื้อหาและความครอบคลุมของปัญหาที่ต้องการวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความรับผิดชอบเกี่ยวกับบัตรประกันสุขภาพ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับประชาชนที่มาใช้บริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 28 ที่ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตคลองสาน จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่นของคะแนนความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพ จากสูตร K.R. 20 ของ Kuder Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพ 0.82

การรวบรวมข้อมูล

นำหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ถึงผู้อำนวยการสำนักอนามัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขออาสาสมัครจากพยาบาล

และเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 28 กรุงเทพมหานคร ในการสัมภาษณ์ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร โดยการชี้แจงวิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้เข้าใจตรงกันก่อน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ
2. หาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพอนามัยและการใช้บริการสาธารณสุข กับการซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ chi's square
3. หาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัย

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 304 คน มีผู้ซื้อบัตรประกันสุขภาพเป็นส่วนน้อยเพียง 51 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ส่วนใหญ่ไม่ซื้อ 242 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ต่างกันมาก เหตุผลที่ซื้อเพราะเจ็บป่วยจะได้ไม่เสียเงินมากและซื้อจากเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ทั้งนี้พบว่าปัจจัยต่าง ๆ หลายประการที่ทำให้ประชาชนไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 147 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.0 อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง ร้อยละ 38.8 รองลงมาคืออื่น ๆ ร้อยละ 35.5 ได้แก่ ไม่มีงานทำและแม่บ้าน และเหตุผลที่ซื้อเพราะเจ็บป่วยจะไม่ต้องเสียเงินมากและซื้อบัตรจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 12.2
2. ปัจจัยทางภาวะสุขภาพอนามัย ส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวมีโรคประจำตัวหรือเจ็บป่วย ร้อยละ 76.6 การเจ็บป่วยในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 59.5 เจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล ร้อยละ 85.5 ไม่มีอุบัติเหตุที่ต้องไปพบแพทย์ ร้อยละ 87.5 ไม่มีผู้เสียชีวิต ร้อยละ 88.8 และไม่มีการตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร ร้อยละ 87.2
3. การใช้บริการสาธารณสุขเมื่อเจ็บป่วย เมื่อเจ็บป่วยไปรับบริการที่โรงพยาบาลของ

รัฐ ร้อยละ 63.5 รองลงมาคือ ใช้บริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ร้อยละ 57.6 ส่วนเหตุผลที่ใช้บริการเพราะใกล้บ้าน ร้อยละ 77.0 และค่ารักษาไม่แพง ร้อยละ 55.3

ตาราง 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม ภาวะสุขภาพอนามัยและการใช้บริการสาธารณสุขเมื่อเจ็บป่วยกับการซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ

ตัวแปร	กลุ่มซื้อ	กลุ่มไม่ซื้อ	χ^2
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	11	3.13
ประถมศึกษา	27	120	
มัธยมศึกษา	14	71	
อื่น ๆ	6	51	
อาชีพ			
รับจ้าง	23	94	4.99
ค้าขาย	9	57	
รับราชการ	-	14	
รัฐวิสาหกิจ	-	4	
อื่น ๆ	19	84	
รายได้เฉลี่ย			
พอใช้	32	162	.03
ไม่พอใช้	19	91	
ภาวะสุขภาพอนามัย			
- การเจ็บป่วยในรอบปีที่ผ่านมา			
มี	43	216	.08
ไม่มี	8	37	
การใช้บริการสาธารณสุขเมื่อเจ็บป่วย			
- ศูนย์บริการสาธารณสุข	36	134	5.95
- โรงพยาบาลของรัฐ	11	75	
- อื่น ๆ	4	44	

4. ความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพ

ตาราง 2 ระดับความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพของประชาชน

ระดับคะแนนความรู้	จำนวน	ร้อยละ
สูง (21 - 25 คะแนน)	88	28.9
ปานกลาง (16 - 20 คะแนน)	133	43.7
ต่ำ (0 - 15 คะแนน)	83	27.4
	304	100

$\bar{X} = 16.4$

SD = 7.7

ตาราง 3 ความแตกต่างของคะแนนความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพของกลุ่มผู้ซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ

ตัวแปร	N	\bar{X}	S.D.	t - test
กลุ่มซื้อ	51	9.5	2.7	
กลุ่มไม่ซื้อ	252	9.8	3.3	-0.52*

(P < .05)

วิจารณ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพของประชาชนในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ประชาชนในเขตคลองสานซื้อบัตรประกันสุขภาพน้อยมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง ปัจจัยนี้มีผลอย่างมากต่อการซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ เพราะประชาชนไม่สนใจการประชาสัมพันธ์เนื่องจากต้องออกไปทำงานนอกบ้านทุกวัน ไม่ได้พบกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ไม่มีเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ หรือฟังวิทยุโทรทัศน์ และประชาชนอีกกลุ่มที่มีอาชีพ